

Ska kommunerna fritt få konkurrera med varandra?

Svensk Tidskrift har frågat fem personer som alla intresserar sig för kommunala frågor om vi "Bör införa ett system där helt självstyrande kommuner fritt tillåts konkurrera med varandra?". Så här svarade dem.

Margit Gennser, riksdagsledamot (m):

– Mindre offentlig makt trodde jag en gång skulle kunna uppnås med hjälp av kommunerna. Det tror jag inte idag. Skatteomläggningen 1991 skapade inte kommunal skattekonkurrens utan långtgående skatteutjämning. Kommunsektorns ansvar för vård har lett till mer godtycklighet och sämre kvalitet. AMS-pengar till kommunerna skapar en stor risk: Snedvriden konkurrens mellan det kommunala och det privata. Kommunalt avskaffande av fåmansreglerna eller höjda grundavdrag vid beskattningen skulle vara teoretiskt möjligt. I praktiken är det oändligt mycket lättare att införa "en flat

skatt" i hela landet. Och det är inte lätt!, säger Margit Gennser.

Susanne Wallmark, kommunalpolitiker (m):

– Mitt spontana svar är ja, men inte ens moderaterna accepterar i praktiken tanken på helt självstyrande kommuner. När partiet bestämde sig för en nationell skolpeng omyndigförklarade man därmed i någon mening kommunerna. Jag tycker självfallet att en bra skola är mycket viktig, den kan också delvis fungera som en konkurrensfaktor mellan olika kommuner. Det viktiga är att friskolor inte missgynnas samt att valet av skola avgörs av föräldrar och barn. Samtidigt ser jag svårigheter i att kommuner konkurrerar med varandra istället för samverkar. Invånarna bryr sig inte om några kommungränser. De bor i en kommun, arbetar i en annan och handlar i en tredje. Själv har jag från min egen bostad i Landskrona kommun femton minuters cykelväg till Helsingborgs respektive Svalövs kommun, säger

Susanne Wallmark.

Bertil Lindström, universitetslektor i nationalekonomi och kommunalpolitiskt aktiv för moderaterna i Västernorrland:

– Om statens roll inskränker sig till att definiera spelregler, är det möjligt att ge kommuner långtgående rättigheter att konkurrera med service, skattetryck etc. Om vissa kommuner kan erbjuda attraktivt boende för höginkomsttagare som får sina inkomster via verksamhet i en grannkommun, kan detta vara ett problem, om grannkommunen inte får tillfälle att via skatten "ta betalt" för sina tjänster åt höginkomsttagarna.

Om staten är aktör – och inte bara definierar spelregler – bör frågan analyseras noggrant. Då finns det risk för att onda cirklar skapas när enskilda kommuner försöker att utnyttja systemets svagheter, säger Bertil Lindström.

Gunnar Wetterberg, direktör på Svenska Kommunförbundet:

– Nej. Nationalstaten, frihandels-

avtalen och numera också den europeiska unionen skapar enhetliga regler inom stora områden som ger både människor och ekonomier rörelsefrihet och ändå stabila utvecklingsvillkor. Vilka områden dessa regelverk ska omfatta och hur detaljerade de ska vara handlar politiken om, men den helt ohämmade konkurrensen vore knappast något lyckligt tillstånd, vare sig kommuner eller företag emellan. Däremot tror jag att politiken borde bejaka den lokala självstyrelsen i betydligt högre grad än i dag, både därför att den stimulerar sökande och omvandling inom den offentliga sektorn och för att det ska göra någon skillnad när medborgaren engagerar sig i gemensamma angelägenheter.

Låt hundra blommor blomma! och lita på att väljarna klarar av att rensa nässlor med jämna mellanrum, menar Gunnar Wetterberg.

Carl Cederschiöld, oppositionsborgarråd (m) i Stockholms stad:

– Helt självstyrande kommuner är en omöjlighet om vi inte skall återgå till tiden före Olof Skötkonung, men att friheten kan och bör ökas radikalt är uppenbart.

Detta kräver att lagstiftningen slår

fast vissa kriterier för att alla svenska medborgare i grunden skall behandlas lika som ett utflöde av deras medborgarskap i Sverige och den Europeiska Unionen. Det handlar om sådana saker som rätt till utbildning, vård etc. En möjlighet att ge kommunerna ökad frihet att konkurrera är att i skatte- och arbetsmarknads- lagstiftningen ange intervall inom vilka kommunerna själva avgör var man vill lägga nivåer och göra avvägningar. Detta skulle öka utrymmet lokalt för att utifrån sina egna förutsättningar avväga de målkonflikter som egentligen är all politikens kärna.

Vi diskuterar nu i den allmänna debatten vad som är ett dynamiskt och kreativt företagsklimat. Parallellen blir här en fråga om att skapa ett dynamiskt och kreativt "kommunklimat". En långsiktigt stabil välfärd med humanistiska förtecken istället för den hjärtlösa välfärdsstaten kräver också ökat utrymme för det civila samhället. I friare kommuner blir utrymmet för ett starkt civilt samhälle större. Det blir helt enkelt inte naturligt att lägga en rad ting under offentlig domvärjo, säger Carl Cederschiöld.

ORD

Pacemaker II

Anna Hedborgs uppgift är inte vilken som helst. Hon råder över brödfödan för stora grupper medborgare, inget mindre än så. Det verkar i myndigaste laget, men hon säger det själv: "På Riksförsäkringsverket" (där hon är chef) "betalar vi ut ungefär 1 miljard kronor om dagen. Det är pengar som pensionärer, sjuka och barnfamiljer behöver för att leva." (DN 7/1 1998)

Vi antas inte ha mycket till förutsättningar att leva på egen hand. Vi har kommit att bli så direkt sammankopplade med denna pacemaker som tickar ut pengar, att vi skulle vara chanslösa utan vår dagliga dos av miljarden. Och Anna Hedborg ser inget fel i det, tvärtom. På något sätt skyttar man den rättrådiga trovissheten hos den som tycker sig ha monopol på livsvillkoren i den bästa av världar. Hon är stolt över att så många svenskar för det mest primära, för överlevnaden, är beroende av ett statligt verk. Utan bidragen rakt in i blodomloppet är det bara att lägga sig ner och dö. Det är kontentan.

Här flätas själva livskraften och riksförsäkringsverket ihop med varandra i en statligt cementerad sarkofag. Eftersom det är så lätt att gå förlorad i detta beroende måste slutsaten bli att försöka ta sig ur. Här gäller det att skaffa sig en egen liten frihet medan tid är, en liten reserv, en möjlighet att råda sig själv. Instinkterna har vi trots allt i behåll.

Helena Rivière